

Molí de l'Estrassa-Colònia Vallès

La Pobla de Claramunt

Ubicació

Comarca:	Anoia
Lloc/Adreça:	Carrer de Sant Procopi-Colònia Vallès
Emplaçament	Al barri de Sant Procopi, entre la Colònia Vallès i el Parc de l'Estrassa.
Alçada:	264

Coordenades:

Latitud:	41.55763
Longitud:	1.67354
UTM Est (X):	389387
UTM Nord (Y):	4601512

Classificació

Número de fitxa	08165 - 32
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Modern Contemporani Popular
Segle	XVIII
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	L'estructura presenta certa degradació.
Protecció	Inexistent
Número inventari	IPA5934; IPA5935
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	9517111CG8091N0001JY
Autoria de la fitxa	Jordina Sales Carbonell

Descripció

Ubicat a la banda dreta de l'Anoia i al barri de sant Procopi. És un gran cos de planta quadrangular amb un eix lleugerament més llarg que l'altre i amb coberta a dues aigües, Té planta baixa i dos pisos. No es pot determinar el sistema constructiu, atès que les parets estan totalment arrebossades, però no deu diferir molt de la maçoneria i encofrat de tàpia amb cantoneres de turo ben tallat observat en altres molins de la Pobla. Ha perdut part de les finestres del mirador, però les poques que queden delaten el passat paperer d'aquest edifici.

Segons la documentació, el 1735 feia funcionar el molí de l'Estrassa Jaume Pertegaz, i el 1773 era de Segimon Borrull, paraire d'Igualada, qui arrendava també el molí de la Boixera. El nom del molí sembla assenyalar que era una fàbrica de paper d'estrassa amb força anomenada. A inicis del segle XX s'hi va descobrir dins dels seus espais una seca on es fabricava moneda estrangera de manera clandestina. El molí va deixar la seva activitat industrial a mitjan segle XX i es va reconvertir el seu espai en habitatges, conformant així un sector residencial que hom coneix popularment com "Colònia Vallès", creada durant els anys 20' del segle XX per Carles Vallès i Castanyet, músic, promotor i propietari. Va ser en aquest moment quan a l'antic molí se li van afegir elements nous a la seva façana com ara unes escales amb baranes neoclàssiques, uns finestrals amb detalls neogòtics, i un balcó d'estil modernista decorat amb trencadís. Així mateix, se li va afegir alguna edificació més per fer-hi més habitatges. Actualment, poca gent recorda que la Colònia Vallès havia estat en realitat l'antic molí paperer de l'Estrassa, conegut també amb el nom de "molí de l'Illa".

Observacions:

Les fitxes de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya 5934 i 5935 (ambdues, denominades "Casa la carrer de la Colònia Vallès" sense distinció) s'han d'integrar a la present fitxa, atès que tot plegat conforma un conjunt arquitectònic que no té sentit si es disgrega. L'elaboració del paper de draps o de fil té l'origen a la Xina. Dins la fabricació pre-industrial del paper, l'edifici que concentrava gairebé tot el procés productiu era el molí paperer, del qual hom pot distingir dos models. El primer era l'edilic, molt representatiu de la comarca nord-holandesa de Zaanland; el segon es definia per l'ús de l'energia hidràulica i estava present arreu d'Europa. L'aplicació del molí hidràulic a la fabricació del paper està documentada per primer cop a partir de la segona meitat del segle XIII a la població italiana de Fabriano, tot i que foren els musulmans els que van introduir la tècnica a Europa, fet que explica que els molins paperers arribin a Catalunya des de terres valencianes a partir de l'Edat Mitjana. Aquest últim fou el model característic a Catalunya i, en concret, a la comarca de l'Anoia. Els molins anoïencs, com la majoria dels catalans, posseïen certs trets en comú amb la masia, ja que sovint es presentaven com edificis aïllats, amb una planta rectangular o quadrada. Constructivament el molí es basa en l'estructura de la crugia, com a model componible, el qual es conforma a través de murs de càrrega i voltes i embigats que descansen sobre els murs, substituint-se aquests, en la planta sotacoberta, per pilars i bigues de fusta. Sobre aquesta estructura bàsica es van realitzar edificacions més complexes fruit de l'ampliació d'algun dels apartats productius del molí. En aquests casos els edificis s'estructuraven al voltant d'un pati central.

Història

Descrit fins ara únicament com a edifici, una definició més àmplia del molí paperer ha d'incloure necessàriament la seva dedicació parcial a activitats agràries i/o altres manufactures. De fet el molí comprenia una sèrie d'instal·lacions auxiliars de la fabricació del paper (la fusteria) o de tipus agrari (galliners, corrals, quadres, cort, cup, cellers, etc.) i una porció més o menys petita de terres de conreu. En la majoria de casos eren horts, vinyes, camps d'oliveres, de cereals o d'arbres fruiters. Fins i tot en els contractes d'arrendament apareixia l'obligació de cultivar les terres. Cal tenir molt present que el treball agrari dels paperers constituïa una part important dels ingressos familiars en un context definit per la pluriactivitat. Addicionalment es podien realitzar al molí activitats relacionades amb l'agricultura com la mòlta de gra o l'elaboració de vi o aiguardent. Aquesta varietat d'usos del molí, complementada amb la seva funció residencial, possibilitava afrontar la incertesa dels mercats, salvar l'estacionalitat del cicle productiu i diversificar els riscos.

Amb freqüència el molí era resultat de la reconversió d'altres instal·lacions. A l'Anoia els principals exemples provenen dels batans de llana i dels molins fariners, però també es documenta la reutilització d'altres edificis. Tots s'adequaven als usos paperers amb una ampliació, la construcció del mirador i l'habilitació dels espais interiors. De vegades, en al mateix edifici on es fabricava el paper també es podien continuar les activitats originals (molí de farina, batà de llana, farga, etc.). Ja entrat el segle XIX es troben alguns exemples de convivència amb la filatura de cotó. Es poden distingir tres fases en el procés manual de fabricació de paper: la preparació de la matèria primera, la fabricació dels fulls i el procés d'acabat. La matèria primera era el drap vells (de lli, de cànem i/o de cotó). La primera etapa del procés productiu, de caràcter preparatori, consistia en l'elaboració de la pasta, prèvia selecció del drap. L'objectiu final del procés de preparació era aconseguir una pasta neta d'impureses i de consistència homogènia. En una segona fase l'obtenció de fulls s'iniciava a partir de la transferència de la pasta des de les macs refinadores a la tina. Aquest recipient, que podia ser de pedra o de fusta, era el centre productiu del molí. A la tina la pasta es barrejava amb aigua fins a aconseguir la densitat justa per a cada tipus de paper. Tot seguit es formava el full amb la 'forma' o 'caixó' que feia les funcions de motllo. Els fulls es posaven, llavors, un sobre l'altre separats per baietes de llana, acció que es coneixia coma a "posta". La posta es premsava i es portava al mirador, on mà d'obra femenina la posava a assecar en uns estenedors plens de cordes de cànem. Un cop secs, els fulls s'encolaven, operació que feia útil el paper per a l'escriptura o la impressió, es tornaven a premsar i es tornaven a portar al mirador, on els fulls es separen i es posaven a assecar. Finalment, el procés d'acabat pretenia millorar la qualitat i l'aspecte exterior del paper i consistia en el setinat del paper, en l'eliminació de les irregularitats de les vores dels fulls, el recompte i l'empaquetat. A partir del segle XIX, amb la industrialització, els processos es començaren a mecanitzar i la producció superà amb escreix el consum propi de Catalunya, per la qual cosa adquiriren molta importància les exportacions a la resta de l'estat espanyol i a les colònies americanes.

Bibliografia

- TORRAS i RIBÉ, Josep M. (1993): La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII. Els 'qüestionaris' de Francisco de Zamora, ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
- GUTIÉRREZ POCH, Miquel (1999): Full a full. La indústria paperera de l'Anoia (1700-1998): Continuitat i modernitat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
- RIBA GABARRÓ, Josep (1999): Feudalisme i toponímia a la Pobla de Claramunt, ed. Ajuntament de la Pobla de Claramunt, p. 78.
- ESTEVE FARRIOL, Josep; RIBAS CARDÚS, Martí (2008): Els molins paperers a Catalunya. Els casals del segle XVIII, Temes, 2, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, p. 61.
- SALAZAR ORTIZ, Natalia; SALES CARBONELL, Jordina (2011): 'Molí Major', Mapa del Patrimoni Cultural de Carme, Diputació de Barcelona, Barcelona.

<http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/Fitxa?index=17&consulta=MCU0K...>

